

Draaman ohjaamisen erityispiirteitä

Jokainen ohjaaja tekee työtä oman persoonansa kautta ja draaman ohjaamistapoja on lukemattomia. Draaman ohjaamista oppii tekemällä, niin kuin mitä tahansa teatteria oppii tekemisen kautta. Spontaanisuus, tilanteessa oleminen, keskeneräisyyden sieto, ryhmän tarpeiden tiedostaminen ja kysymysten esittäminen kuuluvat olennaisena osana draamaprosessin ohjaamiseen.

Prosessidraamassa opettajan tehtävänä on ohjata osallistujat luovaan prosessiin, jossa toimintaa ohjataan tekemiselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Ohjaajan tulisi omaksua ihmettelevä asenne draaman avulla tutkittaviin aiheisiin sekä hyväksyvä ja tasa-arvoinen asenne suhteessa osallistujiin. Ohjaajan kannattaa jatkuvasti muistuttaa itseään ja oppilaita siitä, että oikeita vastauksia ei ole, vaan kaikki tosissaan sanotut ehdotukset ovat mahdollisia ja ne hyväksytään.

Ohjaajuus kehittyy pikkuhiljaa kokemuksen kautta, samalla tavalla kuin löytyy oma opettajuus tai ammattitaito hoitajan työssä, ajan kanssa ja omaa toimintaansa reflektoiden. Kannattaa erityisesti kiinnittää huomiota ohjeistukseen ja ohjeistuksen ulkopuoliseen kommentointiin, pikkusanoihin kuten OK, hyvä, joo, niin ja niiden painotuksiin. Kannattaa kysyä itseltään, tyrmäsinkö jonkun ehdotuksen, sanoinko joillekin hyvä, joillekin joo ja kenen ehdotuksen kohdalla yritin lypsää jatkovastausta.

Vaikka ohjaajan vastuu draaman ohjaamisessa on merkittävä, vähintään yhtä merkittävää on osallistujien aktiivinen osallistuminen työskentelyyn, jotta draama onnistuisi. Osallistujille tulisi antaa mahdollisuus omistajuuden kokemiseen draamassa. Jos osallistujat eivät tunne olevansa oman työskentelynsä omistajia, omistajuuden kokemusta ja sen aikaansaamaa sitoutumista ei synny. Syitä tähän voi olla useita. Syy voi olla draaman rakenteessa, työskentelyn yksipuolisuudessa, tasarytmisessä tempossa, draaman toteuttamistavassa, tavoitteiden ja oppimiskohteiden epämääräisyydessä, epäselvistä rooleista tai tilanteista, jännitteen tai päämäärän puuttumisesta tai ohjaustavassa. Joskus myös ohjaajan tai osallistujien mieliala tai sosiaalinen ilmapiiri on sellainen, että työskentely vaikeutuu tai se ei onnistu. Ulkoisia työskentelyyn vaikuttavia tekijöitä voivat olla mm. työskentelytilassa oleva muu häly, osallistujien vointi (sairaudet jne), kiire jne.

Prosessidraaman vapaus ei ole holtitonta itseilmaisua, vaan tavoitteena on kasvattaa toiminnan kautta vapauteen taiteellisten ohjeiden kautta. Ohjaustilanteen onnistumiseen vaikuttaa draamasopimuksen noudattaminen, johon kuuluu muun muassa toiminnan vapaaehtoisuus (työrauhan puitteissa), jokaisen osallistujan vastuu toiminnan etenemisestä ja ohjaajan tarkoituksenmukaisesti käyttämät taiteelliset ohjeet draamatyöskentelyssä (Inha 2007). Draaman ohjaustilanteessa kannattaa muistaa se, että draamatyöskentely voidaan keskeyttää milloin tahansa. Keskeyttäminen on kannattavaa, jos draamasopimus rikkoutuu tai draama ei etene.

Oleellinen osa draaman ohjaamisessa on kysymysten esittäminen. Taitoa esittää ”oikeita” kysymyksiä, ”oikeaan” aikaan, ”oikealle” yksilölle/ryhmälle ”oikealla” tavalla draamatyöskentelyn aikana voidaan kehittää. Oikeiden kysymysten löytyminen on tärkeämpää kuin vastausten ja ratkaisuiden löytäminen. Ohjaajan kysymyksiin on annettu seuraavanlaisia ohjeita (Owens & Barber 2002, 38–39):

MISSÄ? KUKA? MILLOIN?

-kysymykset tuottavat yksityiskohtaista tietoa ja ne rakentavat fiktion kontekstia, esimerkiksi *Missä paikassa Lauantaitanssit tapahtuu? Ketä siellä on? Milloin Lauantaitanssit on?*

MIKSI?

-kysymykset odottavat selityksiä ja syitä fiktion tapahtumille. Tämän kysymyksen tekeminen voi olla turhaa, jos se esitetään liian aikaisin. *Miksi* on usein päämäärä työskentelyssä, esimerkiksi *Miksi näyttelijätär päätyi lähtemään kesken kuvausten?*

MITÄ?

-kysymyksen kautta saadaan esiin yksityiskohtia ja luetteloita ilman pelkoa ja ne houkuttelevat pohdiskeluun, esimerkiksi *Mitä kaikkeavalokuva-albumin kuvissa on?*

VOISIKO? SOPIIKO?

-kysymykset tarjoavat mahdollisuuden, osallistujille tarjotaan tilaisuus draamatyöskentelyn eteenpäin viemiseksi, esimerkiksi *Voisiko joku piirtää tähän kartan?*

VOITKO? OLETKO?

-kysymyksillä houkutellaan sitoutumista työskentelyyn, esimerkiksi *Oletko koskaan katsonut televisiosta Lauantaitansseja? Oletko käynyt tansseissa?*

KUINKA? MITÄ LUULET? / ARVELET?

-kysymyksillä otetaan huomioon osallistujien tunteet draaman edetessä, esimerkiksi *Miltä luulet hänestä tuntuneen silloin?*